

POSTANOWIENIE

Dnia 13 listopada 2006 r.

Sąd Okręgowy IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w
Koszalinie w składzie :

Przewodnicząca : Sędzia SO Danuta Ciszewska

Protokolant: st. sekr. sąd. Dorota Honczar

po rozpoznaniu w dniu 13 listopada 2006 r. w Koszalinie na
rozprawie
sprawy **Haliny N.**
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w K.
o rentę
na skutek odwołania **Haliny N.**
od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w K.
z dnia 14 września 2006r.
postanawia:

zwrócić się, w trybie art. 234 Traktatu, do Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości w Luksemburgu z zapytaniem prawnym w przedmiocie, czy art. 18 WE gwarantujący obywatelom Unii Europejskiej prawo do swobodnego przemieszczania się i pobytu na terytorium państw członkowskich, stanowi przeszkodę w obowiązywaniu uregulowania prawnego krajowego określonego w art. 5 ustawy z dnia 29.05.1974r. o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin (Dz. U. 02.9.87 ze. zm.) w zakresie, w jakim uzależnia wypłatę świadczenia rentowego z tytułu niezdolności do pracy w związku z pobytem w miejscach odosobnienia od spełnienia warunku pobytu osoby uprawnionej na obszarze Państwa Polskiego.

U Z A S A D N I E N I E

Sąd Okręgowy w Koszalinie w trakcie rozpatrywania sprawy z odwołania Haliny N. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w K. z dnia 14 września 2006 roku, powziął wątpliwość czy art. 18 Traktatu Ustanawiającego Wspólnotę Europejską stanowi przeszkodę w stosowaniu prawa krajowego określonego w art. 5 ustawy o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin (Dz.U. 02.9.87 z późn. zm.).

Sformułowana wyżej wątpliwość zrodziła się na tle następującego stanu faktycznego.

Halina N. urodziła się 2 lutego 1946 roku na terenie dzisiejszej Białorusi. W wieku 3 lat utraciła rodziców, którzy zostali deportowani na Syberię na mocy wyroku sądowego. W kwietniu 1951 roku również ubezpieczoną wraz z rodziną (bratem i ciotką) wysiedlono do ZSRR. Przebywała tam w ciężkich warunkach do stycznia 1957 roku. Po prawie sześciu latach powróciła do Polski i wiodła życie typowe dla tamtego okresu - najpierw rozpoczęła naukę i po jej ukończeniu (technikum ekonomiczne) podjęła pracę na stanowisku administracyjnym.

W 1982 roku złożyła wniosek o rentę inwalidzką; żądane świadczenie uzyskała na mocy decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w K. z dnia 27 1983 roku.

W 1985 roku wyjechała z Polski i osiedliła się na stałe na terenie Niemiec.

W październiku 2000 roku do polskiego organu rentowego wpłynął kolejny wniosek ubezpieczonej. Tym razem domagała się renty inwalidzkiej z tytułu uszczerbku na zdrowiu nabytego w okresie deportacji. Decyzją Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w K. z dnia 4 października 2002 roku uznano uprawnienie rentowe skarżącej z powodu częściowej niezdolności do pracy w związku z pobytem w miejscach odosobnienia; jednak świadczenie z tego tytułu zawieszono z uwagi na jej miejsce zamieszkania poza granicami Polski. Halina N. nie zgodziła się z wydaną decyzją i wniosła odwołanie do Sądu Okręgowego w Koszalinie, domagając się wypłacenia świadczenia. Sąd nie podzielił jej argumentów i po przeprowadzeniu postępowania dowodowego, wyrokiem z dnia 22 maja 2003 roku oddalił odwołanie.

Ponowny wniosek o wznowienie wypłaty przyznanego świadczenia rentowego został złożony we wrześniu 2006 roku. Ubezpieczona uzasadniła żądanie faktem przystąpienia Polski do Unii Europejskiej, a w konsekwencji przyjęciem przez Polskę przepisów prawa wspólnotowego.

W wyniku wszczętego postępowania administracyjnego Zakład Ubezpieczeń Społecznych w dniu 14 września 2006 roku wydał decyzję będącą przedmiotem niniejszej sprawy, na mocy której odmówił ubezpieczonej podjęcia wypłaty świadczenia związanego z ustalonym wcześniej uprawnieniem z powodu braku miejsca zamieszkania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Halina N. nie zgodziła się z decyzją wydaną przez organ rentowy. Wniosła o jej zmianę poprzez przywrócenie świadczenia rentowego. Podniosła, iż wobec przystąpienia przez Polskę do Unii Europejskiej, jej aktualne miejsce zamieszkania (Niemcy) nie może być negatywną przesłanką do wznowienia wypłaty świadczenia.

Sąd zważył, co następuje:

W kontekście ustalonego stanu faktycznego analizy wymaga żądanie ubezpieczonej w świetle stanu prawnego, powstałego w Polsce po 1 maja 2004 roku. W sprawie jawią się dwa problemy, których rozważenie jest niezbędne do rozstrzygnięcia niniejszego problemu, po pierwsze: czy zastosowaniu art. 5 ustawy o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin stoi na przeszkodzie art. 42 Traktatu, po drugie czy tego rodzaju przeszkodę stanowić będzie zasada wynikająca z art. 18 Traktatu.

Halina N. skutecznie nabyła prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy związanej z pobytem w miejscach odosobnienia (decyzja ZUS z dnia 4 października 2002). Oznacza to, że

spełniła wszelkie, określone prawem, przesłanki tzn.: udowodniła status kombatanta, wykazała, że jest niezdolna do pracy ze względów zdrowotnych oraz wskazała na związek przyczynowy pomiędzy ową niezdolnością a pobytem na deportacji. W polskim systemie prawnym tego rodzaju uprawnienie traktowane jest jako szeroko pojęte zabezpieczenie społeczne. Reguluje je ustawa z dnia 24 stycznia 1991 roku o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego, która w art. 12 odsyła do przepisów ustawy z dnia 29 maja 1974 roku o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin. W myśl zaś tego uregulowania ofiarom represji wojennych i powojennych przysługuje prawo do renty. Stąd w pierwszej kolejności rozważenia wymaga okoliczność, czy świadczenia rentowe przyznawane na jej podstawie zgodne są z przepisami unijnymi regulującymi zasady koordynacji, na obszarze Unii Europejskiej, krajowych systemów zabezpieczenia społecznego. Prawo wspólnotowe reguluje system zabezpieczeń społecznych i jego korelacje z systemami krajowymi w postanowieniu art. 42 (dawnego art. 51) Traktatu z dnia 25 marca 1957 roku ustanawiającego Wspólnotę Europejską (tzw. Traktat Rzymski) stanowiąc, co następuje: „Rada, stanowiąc zgodnie z procedurą określoną w art. 251, przyjmuje w dziedzinie zabezpieczenia społecznego środki niezbędne do ustanowienia swobodnego przepływu pracowników, w tym celu Rada ustanawia system umożliwiający pracownikom migrującym oraz uprawnionym osobom od nich zależnym zaliczenie wszystkich okresów uwzględnianych w prawie poszczególnych państw, w celu nabycia i zachowania prawa do świadczenia oraz naliczania wysokości świadczenia”. Na podstawie tego przepisu zostało wydane rozporządzenie wspólnotowe dotyczące koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego, w którym zawarto zasadę, że emerytury i renty nabyte na obszarze jednego lub kilku państw członkowskich nie mogą doznać żadnego uszczerbku, a w szczególności nie mogą zostać obniżone, zmienione lub uchylone z tego powodu, że osoba uprawniona do tych świadczeń przebywa lub ma miejsce zamieszkania na terytorium innego państwa niż państwo zobowiązane do wypłaty świadczeń.

W świetle przytoczonej regulacji nie może budzić wątpliwości, że wszelkie uprawnienia związane ze stosunkiem ubezpieczenia społecznego, w tym prawo do realizacji świadczeń, winny być respektowane bez względu na miejsce zamieszkania ubezpieczonego. W kontekście powyższego uregulowania zachodzi pytanie czy renty kombatanckie korzystają z przymiotu nienaruszalności określonego w art 42 Traktatu Rzymskiego.

Przed wszystkim podnieść należy, że w polskim systemie prawnym renty kombatanckie nie są zabezpieczeniem społecznym w ścisłym tego słowa znaczeniu. Brakuje im ekwiwalentności, która stanowi podstawę stosunku ubezpieczenia społecznego, a mianowicie uprawnieniu nie towarzyszą żadne obowiązki po stronie ubezpieczonych. Ustalenie prawa do renty kombatanckiej zależy jedynie od wykazania uszczerbku na zdrowiu powstałego na deportacji, skutkującego powstaniem niezdolności do pracy. Żadna z wymienionych przesłanek

nie łączy się z uprzednio opłaconymi składkami czy też stosownym stażem ubezpieczeniowym.

W świetle powyższych uwag przyjąć należy, że renta z tytułu niezdolności do pracy w związku z pobytem w miejscach odosobnienia ma raczej charakter rekompensaty za doznane cierpienia; jest więc rodzajem odszkodowania społecznego, a nie zabezpieczenia związanego z ubezpieczeniem społecznym. Podobne stanowisko dominuje w orzecznictwie polskich sądów (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 grudnia 1990 roku II URN 112/90, uchwała z dnia 16 czerwca 1992 roku w sprawie II UZP 4/92).

Również prawodawstwo Unii Europejskiej inaczej traktuje świadczenia dla ofiar wojny. Rozporządzenie Rady (WE) nr 118/97 z dnia 2 grudnia 1996 roku zmieniające i uaktualniające rozporządzenie (EWG) nr 1408/74 w sprawie stosowania systemów zabezpieczenia społecznego do pracowników najemnych, osób prowadzących działalność na własny rachunek i do członków ich rodzin przemieszczających się we Wspólnocie w art. 10 oraz rozporządzenie (EWG) nr 574/72 w sprawie wykonywania rozporządzenia (EWG) nr 1408/71 (118/97) w art. 4 stanowi, że rozporządzenia nie stosuje się do pomocy społecznej i opieki zdrowotnej ani do systemów prawnych dla ofiar wojny i jej skutków. Podobna regulacja znajduje się w art. 3 ust. 5 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego, zgodnie z którym rozporządzenie nie ma zastosowania do pomocy społecznej i medycznej ani do systemu świadczeń dla ofiar wojny i jej skutków. Przytoczone rozporządzenia wyłączyły zatem z koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego świadczenia dla ofiar wojny i jej skutków.

Niewątpliwie do kategorii świadczeń związanych ze skutkami wojny należy renta z tytułu niezdolności do pracy w związku z pobytem na deportacji, będąca przedmiotem niniejszej sprawy. Skoro znajduje się ona poza prawodawstwem wspólnotowym, to systemy wewnętrzne poszczególnych państw członkowskich mogą kształtować je wedle woli własnego ustawodawcy, w szczególności mogą swobodnie ustalać kryteria, wedle których świadczenia będą wpłacane. Tym bardziej, że nie są one związane z żadnymi obowiązkami po stronie uprawnionych.

Przedstawione argumenty (w ocenie Sądu) pozwalają na postawienie tezy, że art. 5 ustawy nie jest niezgodny z art. 42 TWE.

Nie wyczerpuje to jednak problemu zgodności art. 5 z prawodawstwem Unii Europejskiej. Z odwołania wynika, że ubezpieczona kwestionuje również jego zgodność z art. 18 WE, który stanowi iż obywatel Unii ma prawo do swobodnego przemieszczania się i przebywania na terenie państw członkowskich, z zastrzeżeniem ograniczeń i warunków przyjętych w traktacie i środków przyjętych w celu jego wykonania

Zgodnie z dyrektywą 2004/38/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 roku w sprawie prawa obywateli Unii i członków ich rodzin do swobodnego przemieszczania się i pobytu na terytorium Państw Członkowskich, zmieniającą wcześniejsze rozporządzenia i uchylającą poprzedzające je dyrektywy, obywatelstwo Unii nadaje każdemu obywatelowi Unii podstawowe i indywidualne prawo do swobodnego przemieszczania się i pobytu na terytorium Państw Członkowskich, z zastrzeżeniem ograniczeń i warunków ustanowionych w traktacie i środków przyjętych do ich stosowania. Swobodny przepływ osób jawi się zatem jako jedna z podstawowych swobód rynku wewnętrznego obejmującą przestrzeń bez granic wewnętrznych. Nie jest ona wprawdzie bezwarunkowa, może być jednak ograniczona jedynie wówczas, gdy ograniczenia przewiduje traktat. Wobec tak jednoznacznego ujęcia problemu pobytu na terenie państw członkowskich, analizowany art. 5 jawi się jako niewątpliwe ograniczenie prawa swobodnego przemieszczania się i pobytu. Uregulowanie krajowe bowiem stawia w gorszej pozycji obywateli, którzy skorzystali ze swobody pobytu w innym państwie członkowskim, uniemożliwiając im realizację przyznanego prawa. W myśl orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości (wyrok z 18 lipca 2006 roku, C-406/04) stosowanie zasady może być ograniczone z punktu widzenia prawa wspólnotowego, gdy jest oparte na obiektywnych przesłankach interesu ogólnego niezwiązanych z obywatelstwem osób, których dotyczy i jest proporcjonalne do słusznego celu, jaki realizuje prawo krajowe. W omawianym przypadku takie ograniczenia wydają się nie mieć miejsca. Celem ustawy jest swego rodzaju rekompensata za krzywdę dziejową w postaci świadczenia pieniężnego. Bez wątplenia cel ten zostanie osiągnięty bez względu na miejsce zamieszkania uprawnionego. Brak zatem racjonalnych powodów, dla których prawo do świadczenia winno być ograniczone do tych obywateli, którzy zamieszkują w Polsce. W szczególności, że przesłanka w postaci zamieszkania w kraju nie jest warunkiem ustalenia prawa, a wpływa jedynie na wypłatę uprawnionemu, związanego tym prawem, świadczenia.

W tym stanie Sąd Okręgowy w Koszalinie powziął wątpliwość czy art. 18 Traktatu ustanawiającego Unię Europejską stanowi przeszkodę w obowiązywaniu uregulowania zawartego art. 5 ustawy dnia 29 maja 1974 roku o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin.

Rozstrzygnięcie tak ujętego problemu jawi się jako podstawowa przesłanka, od której zależy wydanie wyroku w sprawie z odwołania Haliny N. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w K. z dnia 14 września 2006 roku, zawisłej przed Sądem Okręgowym w Koszalinie.

Stąd Sąd Okręgowy w Koszalinie, na mocy postanowienia z dnia 13 listopada 2006 roku, zwrócił się do Trybunału Sprawiedliwości w Luksemburgu, w trybie art. 234 Traktatu, z pytaniem prejudycjalnym jak w treści postanowienia.